

Vogels kijken langs De Digitale Snelweg

Nummer 64

Peter Meijer

Merel eet salamander

Albert Pieters maakte op 10 mei 2007 melding van een opvallende waarneming: 'Gisteren in de tuin van mijn huis was een Merel zijn jongen aan het voeren. Daarvan heb ik enkele foto's kunnen maken. Ik dacht dat de Merel een worm had gevangen maar toen ik de opnamen later op het scherm van de computer bekeek, viel mij op dat de vermeende worm pootjes had! Het bleek een watersalamander uit de vijver te zijn. Later zag ik de Merel ook bewust zoeken in het moerasgedeelte bij de vijver. Ik wist niet dat Merels deze dieren aten of zou hij ze bij toeval hebben ontdekt en misschien in eerste instantie hebben aangezien voor een worm? Of het bijzonder is weet ik dus niet, maar het leek mij leuk het hier te vermelden.'

Dick de Vos bevestigt de waarneming niet, maar hij 'ziet ook Merels in het moerasdeel van zijn vijver scharrelen. Hij dacht eerst dat ze er een nest hadden, maar ze zoeken duidelijk voedsel. Er zitten veel salamanders in de vijver en die hebben alle kikkervisjes al opgegeten'. De reactie van Bert van der Krieken is: 'Ook ik merk

dat de Merels zich in de tuin gedragen als Fazanten in een bos. Ze draaien met hun snavel ieder blad en steentje en zelfs de strooisellaag houtschilfers wordt dagelijks grondig verplaatst met snavel en poten. Geen plekje van onze tuin blijft onberoerd, zo ook de slikkerige gedeelten van de vijver niet. En ja, Merels lusten kikker- en paddenlarven, net zoals de Eksters trouwens en zij zullen een malse salamanderhap niet afslaan.' Henny van den Heuvel bevestigt het zoeken van Merels naar voedsel op plekken waar veel kikkervisjes zitten.

Ecologische Voetafdruk

Iedere persoon gebruikt een gedeelte van de ruimte op aarde. Hoeveel ruimte hangt af van iemands consumptie. Er is een model bedacht om te kunnen uitdrukken hoeveel ruimte een mens nodig heeft. Het model is ontwikkeld door Canadese wetenschappers. Met behulp van de 'Mondiale Voetafdruk', kortweg 'Voetafdruk', is men in staat aan te geven hoeveel hectaren van het oppervlak van de aarde per persoon nodig is. Het gaat

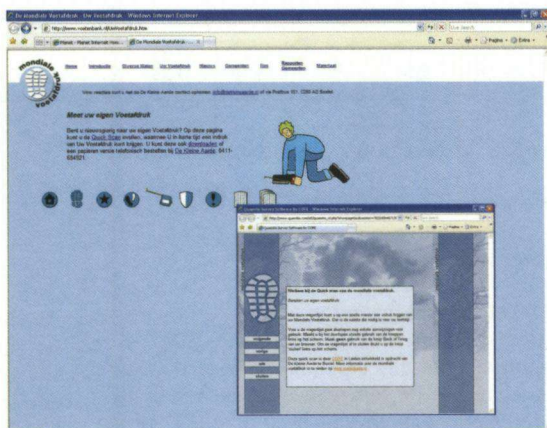
Merels gefotografeerd op een moerasje bij een tuinvijver in mei 2007. Het mannetje was zijn jongen aan het voeren en had in de snavel een prooi die aanvankelijk voor een worm werd gehouden. Bij nadere bestudering van de foto bleek deze prooi echter pootjes te hebben. Het was een Watersalamander. Foto: Albert Pieters.

niet alleen om de ruimte die nodig is om te staan of te zitten en zelfs niet om hoeveel ruimte die nodig is om voedsel te verbouwen. Ook het gebruik van bijvoorbeeld papier en van transportmiddelen legt beslag op de beschikbare ruimte. Alles wat u eet, aantrekt en koopt wordt ergens geproduceerd en moet ook worden vervoerd. Op de website <http://www.voetabank.nl/UwVoetafdruk.htm> krijgt u uitleg hoe de 'Voetafdruk' wordt berekend en ook kunt u daar zien welke landen welke 'Voetafdruk' hebben. Ook staan hier tips hoe u uw voetafdruk kunt verkleinen. Het model heeft niet direct iets met vogels te maken, maar indirect is elk levend organisme onderdeel van onze 'Kleine Aarde' en ieder levend organisme heeft recht op een goed leven. Ons individuele gedrag dient regelmatig getoetst te worden aan onze eigen bijdrage aan de ons omringende omgeving. Erg interessant is de vragenlijst op de website. Natuurlijk valt er ook weer van alles op die lijst af te dingen, maar er zijn ook verwijzingen naar andere websites: <http://www.natuurmedia.nl> en <http://www.opgewarmdederland.nl>.

Vogelvangsters

Je houdt het niet voor mogelijk, maar het e-mailtje dat Jan Hein van Steenis op woensdag 30 mei 2007 stuurde spreekt voor zich: 'Twee weken terug zag ik dat er zich in een dode boom, midden in het 'moeras' op een hoogte van ongeveer 15 m een nest met Kleine Bonte Spechten bevond. De oudervogels vlogen af en aan. Afgelopen woensdag werden ze nog gezien. Vrijdagmorgen was de waarnemer daar weer en zag het volgende: de boomtop was onder het nest afgezaagd en dat deel had men met een touw laten zakken. Het touw hing er nog, de rest was verdwenen. Voor sommige vogelvangsters is niets te gek. Twee jaar terug is volgens mij bij Uden

Op de website van De Kleine Aarde kunt u gebruikmaken van een methode om uw 'mondiale voetafdruk' te bepalen. Door het uitvoeren van een 'quick scan' krijgt u een goede indruk van de ruimte die u gebruikt op het mondiale aardoppervlak.

Op deze website van BirdLife International vindt u informatie over de bedreigingen van albatrossen en stormvogels.

ook een nest van Kleine Bonte Spechten leeggehaald. Blijf opletten!' Samen met al die aanbiedingen van 'gekweekte vogels' via Marktplaats.nl vormt dit toch weer het trieste relaas van alle moeite die wij met velen doen om onze gevederde medebewoners een goed leven te bezorgen. Dan noemen wij nog niet eens de verschrikkingen van de vogelvangsten en jachten op Malta.

Langelijvisserij

Tijdens mijn reis dit jaar over meer dan 13.000 km van de Atlantische Oceaan langs afgelegen eilanden kwamen wij slechts enkele schepen tegen. Dat waren meest vissersschepen die met vanglijnen werken van wel 120 km. Je kunt het je bijna niet voorstellen. Zeer veel vogelsoorten

menen op een gemakkelijk manier de vissen te vangen die aan de haken van deze lijnen zitten. Dat wordt hun ondergang. Henri Bouwmeester wijst ons op een rapport dat te vinden is op: http://www.birdlife.org/news/news/2007/05/seabirds_south_africa.html. In dit rapport – gepubliceerd door BirdLife Zuid-Afrika en de lokale afdeling van het WereldNatuurFonds (WNF) – staat dat er jaarlijks 34.000 zeevogels omkomen in de Benguelastroom aan de westkust van Afrika. Hierin vinden wij ook gegevens over de enorme schade die de langelijvisserij aanricht onder soorten die hun voedsel halen uit de Benguelastroom. In het stroomgebied ligt een groot ecosysteem met een rijke biodiversiteit dat zich uitstrekt langs de westkust van Zuid-Afrika tot aan de Namibische en Angolese kust. Er wordt geschat dat men er jaarlijks 34.000 zeevogels, 4.200 schildpadden en meer dan zeven miljoen haaien en roggen, die op de bodem van de zee

leven, omkomen. Het zijn met name de volgende vijf zeevogelsoorten die in dit gebied het slachtoffer worden van de langelijvisserij: Wenkbrauwwalbatros *Thalassarche melanophris*, Atlantische Geelneusalbatros *Thalassarche chlororhynchos*, Indische Geelneusalbatros *Thalassarche carteri* (deze eerste drie soorten zijn alle sterk bedreigd), Witkapalbatros *Thalassarche cauta* en Witkinstormvogel *Procellaria aequinoctialis* (de laatste twee soorten hebben de status ‘zeer kwetsbaar’). (Red: Zie ook het artikel van Lex van Groningen in dit nummer 55 (5) 2007).

De Universiteit van Lund in Zweden doet onderzoek naar het trekgedrag van roofvogels. Met behulp van zenders kan men de vogels volgen tijdens de trektijd.

Zenders en Bruine Kiekendief
Roine Strandberg en Raymond Klaassen van de Universiteit van Lund in Zweden doen onderzoek naar trekbewegingen van roofvogels, onder andere die van de Bruine Kiekendief. Zij schrijven: ‘De ‘Zweedse’ kiekken blijken af en toe ook Nederland aan te doen. Zo heeft een juveniele vogel een tijd op Texel rondgehangen en vorig jaar is er een adulte vrouw gezien op de trektelpost Brobbelbies’. Op 4 juni 2007 was er wederom een gezenderde Bruine Kiekendief in Nederland. Het betrof een mannetje dat begin juni het broedgebied verlaten had en via een westelijke koers (over Denemarken) in

Een Bruine Kiekendief die is uitgerust met een zender. In de vlucht is de antenne vaak goed te herkennen. De onderzoekers hopen dat waarnemingen van deze met een zender uitgeruste vogels ook in het komende trekperiode weer aan hen zullen worden doorgegeven.

Nederland aangekomen was. De vogel werd gepeild nabij de Waddeneilanden (Schiermonnikoog). Binnen één dag verliet deze vogel Nederland weer, waarbij een oostelijke koers aangehouden werd. Uiteindelijk belandde hij eind juni 2007 in Oekraïne. Een merkwaardige zomerse zwerftocht van deze adulte man! Deze kiekendief heeft de winter van 2006 doorgebracht in Senegal, waar hij ook door een team is gezien. Hij heeft grote problemen gehad tijdens de voorjaars trek (tegenwind en zandstorm), waardoor hij veel later dan de andere gezenderde vogels in het broedgebied aankwam. Dat is waarschijnlijk ook de oorzaak van het feit dat hij niet succesvol is geweest in het verkrijgen van een territorium en een partner. Later ging hij weer op weg naar zuidelijker streken.

De vraag is of mensen in Nederland speciaal op gezenderde Bruine Kiekendieven willen letten, waarbij de antenne van de zender met name in de vlucht redelijk goed te zien is. De zender zelf valt meestal niet op. Een goede vluchtfoto van een gezenderde kiekendief is voor de onderzoekers erg waardevol. Dit kan hun namelijk informatie geven over de voortgang van de rui van de slagpenen. Als u dit leest is de najaars trek voorbij, maar mogelijk kunt u begin volgend jaar in de gaten houden of u vogels met een antenne en zender ziet. U doet de onderzoekers er een groot plezier mee. Voor meer gegevens over het onderzoek zie: <http://orn-lab.ekol.lu.se/birdmigration/>.

Vale Gieren

De periode waaruit de gegevens voor deze rubriek komen omvat mei en juni 2007. In de tweede helft van juni kwamen er Vale Gieren naar Nederland. Op 13 juni was er een melding nabij Breda. Op 18 en 19 juni komen er vele meldingen op <http://www.waarneming.nl>. Er worden dan vijftientwintig exemplaren gezien in Kruizenbeemd, een polder nabij Oss (N.-Br.). In Zeeland worden op dezelfde dag 61 exemplaren gezien. De media zijn zeer geïnteresseerd en op de televisie en in de kranten is er volop aandacht aan besteed. In het Journaal horen wij dat Martijn de Jonge een klein kind van een jaar of zes niet buiten zou laten spelen als er een

grote groep gieren in de buurt is. In twintig minuten zou het kind van alle vlees zijn ontdaan. Na zo'n opmerking denk je dat heel Nederland in paniek raakt en dat alle kinderen dus binnen moeten blijven. Er komt zelfs geen ingezonden stuk in de krant.

De Vlaamse Vogelbeschermers hebben goede bedoelingen. Onder leiding van voorzitter Jan Rodts leggen zij voor de 'uitgehongerde' gieren malse hapjes neer. De gieren laten het vlees onaangeroerd liggen. Het zijn de boeren die zich roeren over dit onvoorzichtige gebruik van vlees. Even is er een media-hype. Norman van Swelm meldt dat hij zich heeft willen opofferen voor het hoge doel de gieren in leven te houden, maar er is geen gier die iets in hem ziet.

Martijn de Jonge schrijft later een e-mail met meer informatie. 'In Spanje is de populatie Vale Gieren in tien jaar tijd van 1989-'99 toegenomen van 8.064 tot 22.455 broedparen. De totale Spaanse populatie wordt geschat op ongeveer 75.000 vogels. Volgens Kees Woutersen, een natuurgids die in Spanje woont, leeft daarvan een kwart in de noordelijke autonome regio Aragón. In Aragón is gedurende diezelfde periode het aantal schuren met intensieve varkenshouderij zeer sterk toegenomen. Daar was de praktijk dat er regelmatig dode varkens over de muur in het land werden gedumpt. Dit had tot gevolg dat de gieren van bijvoorbeeld de Rigloskolonie 's ochtends direct alle varkensfokkerijen in de omgeving van Ayerbe afzochten op kadavers. Hierdoor is zowel het broedresultaat als de populatie fors toegenomen. Dit economische gegeven staat los van het eeuwenoude systeem van 'muladares', waar af en toe dode paarden, schapen en muilezels werden gedumpt. Het heeft meer te maken met de behoefte van de Spanjaarden aan veel goedkoop varkensvlees. Het afschaffen van deze 'varkenspraktijken' zal zonder meer een rol hebben gespeeld bij de huidige influx in onder andere Nederland en Vlaanderen. Het waren waarschijnlijk deze 'luie' gieren die nu de Pyreneeën overstaken en noordwaarts trokken om in stedelijke gebieden naar voedsel te zoeken. De toename van generalisten als de Vale Gier houdt tegelijkertijd in dat er minder

broedgelegenheid is voor bijvoorbeeld de Aasgier en andere klifbroeders. Deze soorten worden uit hun nestkloven verjaagd door de veel grotere en sterkere groepsgewijs opererende Vale Gieren. Er zijn meer roofvogels in Spanje die dit overkomt. In de hoge Pyreneeën waar een redelijk grote populatie van Gemzen, herten en klein wild huist, speelt het bovengeschetste scenario minder. Dat groepen onvolwassen of niet gepaarde Vale Gieren wegtrekken uit de broedgebieden is overigens, op kleinere schaal, een bekend gegeven. Zo maken de Oostenrijkse Alpen elk voorjaar in mei een influx mee van Vale Gieren uit Kroatië die een zomer lang de alpenweiden afzoeken naar kadavers van schapen, koeien en Gemzen. Dan is er uiteraard nog het laatste, meest heikele punt, waarover minstens half Nederland deze zomer is gevallen. Kunnen hongerige Vale Gieren mensen aanvallen? Dat kan niemand zeggen, garanties heb je niet. Het gaat nu waarschijnlijk wel om 'urbane' Vale Gieren, die de mens van nabij gewend zijn en deze niet als risico of vijand erkennen of herkennen. In die zin zijn ze te vergelijken met de Blauwe Reigers op de Amsterdamse Albert Cuypmarkt of de Roemeense stadsberen die de buitenwijken van Brasov afstruinen.

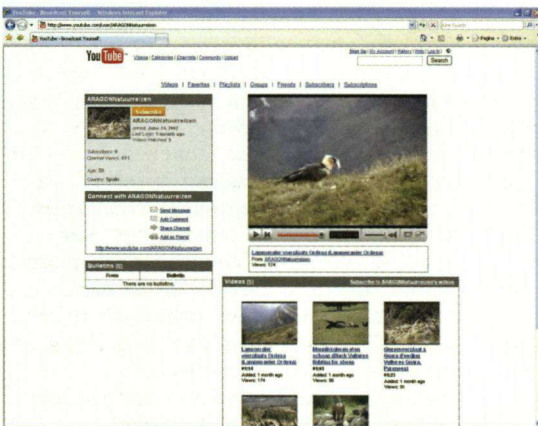
De afgelopen jaren hebben Vale Gieren onvoorspelbaar gedrag vertoond, namelijk:

- bij De Wijk dag na dag, nest na nest, in het ooievaarsdorp 'De Lokkerij' levende jongen gepakt (juli 2003);
- levende koeien aangevallen en gedood (El País, 3 mei 2007);
- een schapenstal in Huesca binnengegaan voor de maaltijd (april 2007);
- met 200 vogels tegelijk in België en Nederland

opgedoken.

Geen van deze vier zaken zijn eerder beschreven of bekendgemaakt. Dit is het volstrekt onvoorspelbare van de 'natuur', hoe moeilijk dat ook is voor sommige mensen én organisaties die de natuur het liefst zien als een beleidsproduct dat in de markt moet worden gezet. Het is niet zo simpel en zwartwit als sommigen het zouden willen zien. Misschien is dat maar goed ook, want geen enkele organisatie of deskundige had vijftig jaar geleden kunnen voorzien dat anno 2007 in Nederland 2.000 paar Lepelaars, vijftig paar Grote Zilverreigers, vijftig paar Slechtvalken en één paar Zearend zouden broeden'. Tot zover Martijn.

De Fransman J.P. Choisy stuurt een gedegen e-mail waarin hij schrijft dat het onmogelijk is dat voedselgebrek de oorzaak is van deze gierenmigratie: Ver voor de bureaucratische problemen in Spanje in 2006 was deze trek al aan de gang. In het tijdschrift 'Ornithos' wordt dit besproken in een artikel van twee jaar geleden. Ook sinds de voedselschaarste van 2006 is de trek seizoensgebonden, terwijl de schaarste het hele jaar door duurt. Men ziet telkens een trek van niet broedende vogels in de zomer naar het noorden, gevolgd door een trek naar het zuiden in de winter. Als schaarste de oorzaak is, hoe verklaart men dan de terugtrek naar het zuiden, zo vraagt Choisy zich af. In werkelijkheid moet men de seizoensbeweging van de nietbroeders analyseren. Toen de wilde Vale Gieren waren teruggedrongen in enkele bastions in Spanje en de Balkan, hield die trek op (behalve in de Oostenrijkse Alpen waar vogels uit Kroatië overzomerden), aldus Choisy. Kees Woutersen laat op de website van Natuurreizen zien dat Vale Gieren wel degelijk slachtafval eten: <http://www.youtube.com/>

Op de website van ARAGONNatuurreizen is een videofilmpje te bekijken over het voeren van gieren in de Spaanse bergen.

user/ARAGONNatuurreizen. Je ziet een man die het afval brengt, vooral beenderen neerleggen. De stukken vlees, die Jan Rodts dit jaar in Vlaanderen aandroeg, kunnen dus best eens te schoon en te vers zijn geweest.

Mocht u mij op zaken willen attenderen of naar aanleiding van bovenstaande reageren dan kunt u mij bellen of schrijven. Mijn website vindt u op: *http://*

www.petercmeijer.nl/digitalesnelweg. Hier vindt u een link naar *het Vogeljaar* en de genoemde links uit de rubriek 'Vogels kijken langs De Digitale Snelweg'. Ook de websites van vogelaars en vogelorganisaties kunt u hier vinden.

■ P.C. Meijer, Mossel 16, 1775 JB Middenmeer.
Telefoon (0227) 50 35 59; e-mail:
digitalesnelweg@petercmeijer.nl.